

An Investigation of Expected Mothers' Attitudes Towards Children Rights

Tuba Gözlet¹ , Nasibe Kandemir Özding^{2*}

¹Afyonkarahisar Deolet Hastanesi, Çocuk Gelişimi Afyonkarahisar, Türkiye

²Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Afyonkarahisar, Türkiye

ABSTRACT

Purpose of this research is to examine the attitudes of expectant mothers towards children's rights. The differentiation of the expectant mother's attitude towards children's rights according to her age, education level, number of children, week of pregnancy, gender of the child and whether or not she is a planned pregnancy was examined. The design of this quantitative research is the relational survey method. The sample of the research includes 105 pregnant women who have completed their 8th week of pregnancy and continue routine controls at Afyonkarahisar Public Hospital. The sample group was reached through easily convenient sampling and purposeful sampling types. Data collection tools; Attitude Scale towards Children's Rights (Kepenekçi, 2006) and demographic information form created by the researcher. Spss .26 statistical package program was used to analyze the data. The dependent variable of the research is the attitudes of pregnant women towards children's rights. Independent variables are age, education level, number of children, whether the pregnancy is planned or not, gestational age, and gender of the child. As a result of the research it was determined that the education level of the expectant mothers significantly differentiates their attitude towards children's rights. As the education level of the expectant mother increases, her attitude towards children's rights becomes more positive. It was found that the age of the expectant mother, the gender of the expected child, whether it was a planned pregnancy or not, the number of children and the week of pregnancy did not create a statistically significant difference in attitudes towards children's rights. The results are discussed in the context of related research in the literature.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 18.07.2024

Received in revised form: 13.09.2024

Accepted: 10.10.2024

Available online: 22.10.2024

Article Type: Research article

Keywords: child rights, attitude towards children's rights, pregnancy, expectant mother

© 2024 JMSE. All rights reserved¹

1. Introduction

Children's rights are a set of rights that ensure children's physical, psychological, educational, care and security needs met through laws, starting from the womb so that the child's development is not interrupted (Akyüz, 2001). In the literature, it is shown that the parents' attitudes toward children's rights is so crucial since parents are responsible for protecting children's rights and they should permanently take care of children's lives, wellness, protection and educational needs (Kesayak ve Karatekin, 2020; Kızılırmak ve Ersoy, 2015). However, in the literature, it is also stated that the awareness of mothers' and fathers' related to children's rights are generally found low and this deficiency change their attitudes towards their children's rights. In their study, Biçer et al. (2012) concluded that mothers generally have no sufficient awareness about the civil, vital and legal rights of

¹ Corresponding author's address: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Ahmet Necdet Sezer Kampüsü (ANS), Eğitim Fakültesi, Eğitim 1 Binası, Afyonkarahisar, Türkiye
Telephone: 0 272 218 1716
e-mail: nkandemir@aku.edu.tr

fetus. 65.2% of the mothers stated that if the fetus is born in completely healthy, she or he may gain the individuality position; however, fetus has the capacity to have a rights by the moment falling into the mother's womb according to Turkish Civil Law. Therefore, purpose of this research is to examine the attitudes of expectant mothers towards children's rights. In this study, the differentiation of the expectant mother's attitude towards children's rights according to her age, education level, number of children, week of pregnancy, gender of the child and whether or not she is a planned pregnancy was examined.

2. Method

The design of this quantitative research is the relational survey method. The sample of the research includes 105 pregnant women who have completed their 8th week of pregnancy and continue routine controls at Afyonkarahisar Public Hospital. The sample group was reached through convenient and purposeful sampling types. Data collection tools, Attitude Scale towards Children's Rights (Karaman-Kepeneci, 2006) and demographic information form created by the researcher were used for the study. The data gathered by the researcher. Spss .26 statistical package program was used to analyze the data. The dependent variable of the research is the attitudes of pregnant women towards children's rights. Independent variables are age, education level, number of children, whether the pregnancy is planned or not, gestational age, and gender of the child.

3. Findings

As a result of the research it was determined that the education level of the expectant mothers was significantly differentiate in their attitude towards children's rights. As the education level of the expectant mother increases, her attitude towards children's rights becomes more positive. As a result, it should be taken into consideration that mothers' level of education is related to both awareness and enforcing of the rights of the children. On the contrary, it was found that the age of the expectant mother, the gender of the expected child, whether it was a planned pregnancy or not, the number of children and the week of pregnancy did not create a statistically significant difference in attitudes of mothers towards children's rights.

4. Discussion and Conclusion

The results of the study were in parallel in some kind with the results of the studies in the literature. There are different results related to the variables of this study. For example, while Aydoğdu and Dilekmen (2016) found the educational level is significantly related to the parents' attitudes, Yeşilkayalı (2014) found no difference between the different ages of parents and their attitudes toward children rights. Additionally, in the study of Yurtsever (2009), age was found significantly related to attitudes towards rights of the children oppositely this study results. There are also study results showed that gender of the child (Kesayak ve Karatekin, 2020) and number of the children (Yeşilkaya, 2014) are not related to attitudes of mothers towards rights of the children as in the results of th,s study. However, the study showed the planned pregnancy increases the prenatal care covers life and developmental rights of the fetus (Aksu, 2020). In addition, this study has some limitations. The results are limited to expectant mothers under doctor control at Afyonkarahisar Public Hospital. Also just mothers gave data so fathers' point of views or attitudes may be searched in future studies.

:

Anne Adaylarının Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Tuba Gözlet¹, Nasibe Kandemir Özdiç^{2*}

Afyonkarahisar Devlet Hastanesi, Çocuk Gelişimi Birimi, Afyonkarahisar, Türkiye

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Afyonkarahisar, Türkiye

ÖZ

Bu araştırmanın amacı; anne adaylarının ebeveyn olma yolunda çocuk haklarına yönelik tutumlarının incelenmesidir. Anne adayının yaşı, eğitim düzeyi, çocuğun cinsiyeti, çocuk sayısı, planlı gebelik olup olmama durumu ve gebelik haftasına göre çocuk haklarına yönelik tutumunun farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu nicel araştırma, ilişkisel tarama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, uygun ve amaçlı örnekleme aracılığıyla, Afyonkarahisar Devlet Hastanesi'nde kontrollerine devam eden 8. gebelik haftasını geride bırakmış 105 gebe oluşturmaktadır. Veri toplama araçları; Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği (Kepenekçi, 2006) ve araştırmacı tarafından oluşturulan demografik bilgi formudur. Verilerin analizinde SPSS .26 istatistik paket programı kullanılmıştır. Analizlerde ikili grup bağımsız değişkenler için Mann Whitney U testi, iki grup üstü bağımsız değişkenlerde Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda; anne adayının eğitim düzeyinin çocuk haklarına yönelik tutumunda olumlu yönde anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmiştir. Anne adayının yaşı, beklenen çocuğun cinsiyeti, sahip olunan çocuk sayısı, planlı bir gebelik olup olmaması ve gebelik haftasının çocuk haklarına yönelik tutumda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir. Sonuçlar literatürdeki ilişkili araştırmalar bağlamında tartışılmıştır.

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:

Alındı: 18.07.2024

Düzeltilmiş hali alındı: 13.09.2024

Kabul edildi: 10.10.2024

Çevrimiçi yayımlandı: 22.10.2024

Makale Türü: Araştırma makalesi

Anahtar Kelimeler: çocuk hakları, çocuk haklarına yönelik tutum, gebelik, anne adayları

© 2024 JMSE. Tüm hakları saklıdır

1. Giriş

Çocuk hakları, çocuğun gelişiminin sekteye uğramaması için anne karnından başlayarak çocuğun bedensel, psikolojik, eğitim, bakım, güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasını kanunlar aracılığıyla teminat altına alınmasını sağlayan haklar bütünüdür (Akyüz, 2001). Gerek bakım veren gerek devletler tarafından sağlanması beklenen; tüm dünya tarafından kabul gören haklardır (Dokumacı, 2023). Alan yazında çocuk haklarına yönelik pek çok çalışma yürütülmüştür. Söz konusu çalışmalarda çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutumlarının önemli olduğu, çocukların sahip olduğu haklarının korunması, yaşamsal, iyi olma, eğitim, korunma gibi temel ihtiyaçlarının sürekli olarak gözetilmesi yönünden önemli olduğu vurgulanmıştır (Kesayak ve Karatekin, 2020; Kızılırmak ve Ersoy, 2015; Özel, 2023; Yurtsever, 2009). Bununla birlikte, araştırmalarda, doğumdan itibaren anne ve babaların çocukların hakları konusunda farkındalıklarının düşük olduğu ve bu eksikliğin de çocuklarının haklarına yönelik tutumlarını etkilediği belirtilmektedir (Dinç, 2015; Yurtsever, 2009). Literatürde karşılaşılan çalışmaların genellikle 72 ay ve üstü çocuklara ve ebeveynlerine yoğunlaştığı görülmüştür. Bu bağlamda gebelerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesinin literatürdeki bu boşluğa katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde (BM ÇHS) (1989) çocuk hakları; yaşama hakkı, gelişme hakkı, korunma hakkı ve katılma hakkı olarak ayrı bir şekilde belirtilmiştir. *Yaşama hakkı*, BM ÇHS 6.maddede belirtilmiş olup; kişinin fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü koruyabilmesi ve varlığının çeşitli etkilerle bozulmasına engel olabilmesidir (Erbay, 2013, s. 18). *Gelişme hakkına dair* BM ÇHS 6. maddesinde, "devlet, çocuğun gelişimi için mümkün olan azami çabayı gösterir" denmektedir. Her çocuğun kişiliği ile birlikte becerilerinin, fiziksel ve zihinsel yeteneklerinin geliştirilmesine hakkı

vardır. *Korunma hakkı*; BM ÇHS 19. maddede vurgulandığı üzere bütün çocukların her türlü istismar ve ihmalden korunmasına yönelik devletlerin tedbir alması gerektiğini vurgular. Çocuğun korunmasından temelde anne-baba sorumludur ve anne-baba çocuğun temel haklarını göz önünde bulundurarak bunu sağlayamadığında devlet destek sağlamakla sorumludur. *Katılma hakkı*; çocuğun kendini serbestçe ifade edebilme, kendisini ilgilendiren konularda görüş bildirme hakkı vardır ve çocuklar öncelikle birey olarak kabul görmelidir, BM ÇHS 12. maddede bu hususa vurgu yapılmıştır (Kurt, 2016).

Gebeliğin 9. haftasından doğuma kadarki süreçte anne karnındaki canlıya fetüs denmektedir (Özer ve Özer, 2016). Fetüs kişilik sahibi birey değildir ancak büyüme ve olgunlaşma süreçlerinden geçen ve yaşama hakkına sahip olan bir canlıdır (Biçer vd., 2012). Biçer ve arkadaşları (2012) yaptıkları çalışmada, anne adaylarının fetüsün sahip olduğu medeni, yaşamsal, hak ehliyeti gibi haklara ilişkin farkındalıklarının yeterli olmadığı sonucuna ulaştıklarını belirtmişlerdir. Gebelerin %65.2'si fetüsün şahıs olma konumunu kazanması için tam ve sağ doğum şartının olduğunu bilmektedir. Fetüsün sahip olduğu bu hak; Türk Medeni Kanununun 28. maddesinde "Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşulu ile ana rahmine düştüğü andan itibaren elde eder." şeklinde belirtilmektedir. Araştırmaya katılan anne adaylarının %16.7'sinin, fetüsün sağlığına yönelik tıbbi müdahalenin gerektiği durumlarda, gebenin tedaviyi yaptırmaması halinde kanun zoru ile uygulanabileceği hususunda bilgileri bulunmamaktadır (Biçer vd., 2012). Gebelikten itibaren başlayan ebeveynlik sürecinde çocukların bakım ve gözetime olan gereksinimleri, fiziksel ve bilişsel gelişimleri tamamlanana kadar ebeveyne muhtaçlığı devam etmektedir (Özel, 2023). Tüm bu ihtiyaçların güvence altına alınabilmesi, hakların karşılanabilmesi ve çocukların haklarının korunabilmesi, ebeveynlerin ve toplumun görevidir (Serin, 2019). Bu sorumluluğun farkında olunması için toplumun bilgi düzeylerinin belirlenmesi, belirli faktörlerin ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının üzerindeki etkisinin incelenmesi önemli görülmektedir (Biçer vd., 2012; Özel, 2023; Serin, 2019; Washington, 2010). Dinç (2015), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk hakları eğitimi konusundaki görüşlerini incelediği bir çalışma yürütmüştür. Araştırma sonucunda ebeveynlerin çocuk hakları konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları belirtilmiştir. Ebeveynlerin çocukların sahip oldukları haklara yönelik bilgi durumu ve ailenin farkındalıkları ise tutumlarına yansımaktadır (Washington, 2010). Ebeveynler çocuğun iyi olma hakkını, yaşama hakkını, korunma ve gelişme hakkını benimseyerek, davranışlarında göstermelidir (Yurtsever,2009).

Aile, çocuğun içine doğduğu, seçemediği ilk çevresidir. Bu mikro sistemde bulunan anne ve baba dünyaya gelen bebeğin; iyi olma halini (sağlık, psikolojik, kendini gerçekleştirme) gözetmelidir (Karakaş, 2016). Günümüzde mahremiyet hakkını suistimal edebilecek durumlar mevcuttur. Bu durumlardan biri sosyal medya araçlarıdır. Ebeveynler; çocuklarının fotoğraflarını bebelikten itibaren paylaşarak, çocuğun gizliliğini ihlal etmektedir (Dursun, 2019). İnternet yasası ve etiği uzmanı Delcroix tarafından anne babaların çocuklarının fotoğraflarını izinsiz paylaşmasının hak ihlali olduğu ve ileriki yıllarda ebeveynlerini kendilerinin küçük yaşlarda fotoğraflarını çekip paylaşımlarıyla ilgili ebeveynlerini dava edebilecekleri belirtilmiştir (akt. Cooke, 2016). Dokumacı (2023) tarafından yapılan çalışmada ise ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin algıları incelenmiştir. Çalışma bulgularında ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik algılarında yaş ve bilgi sahibi olmanın önemli bir faktör olarak ortaya çıktığı görülmüştür. Bu etkenlerin çocuk haklarını faaliyete geçirmede ve bilinçli olma konusunda etkili olduğu belirtilmiştir. Ebeveynler, ebeveyn yaşı büyüdükçe çocuk haklarını uygulama ve farkındalık boyutunda daha hassas hale gelmektedirler (Dokumacı, 2023). Ayhan (2021) tarafından okul öncesi eğitime devam eden çocukları olan anne babalara yönelik bir çocuk hakları programı geliştirilmiştir. Araştırmada söz konusu eğitimi almayan ebeveynlere göre eğitimi alan anne ve babaların farkındalık düzeylerinin arttığı ve eğitim alan ebeveynlerin çocuk haklarına dair tutumlarının olumlu yönde geliştiği bulgulanmıştır (Ayhan ve Tuğluk, 2021).

Gür (2019), ebeveynlerin, öğretmenlerin ve idarecilerin çocuk haklarına ilişkin görüş ve uygulamalarını incelediği bir araştırma yürütmüştür. Çalışmada ebeveynlere çocuk haklarının neler olduğuna dair soru yöneltilmiştir. Anne- babalar çocuğun oyun oynama, sevgi ve ilgi görme hakkı, iyi

olma, eğitim, sağlık, barınma hakkı olduğunu belirtmişlerdir. Ancak; istismara karşı çocuğu koruyan, bedenini koruma, şiddete maruz kalmama, beden ve ruhsal bütünlüğünü riske atan davranışlara karşı korunmayı içeren korunma hakkına dair farkındalıklarının az olduğu ifade edilmiştir (Gür, 2019). Bununla birlikte Gür (2019), ebeveynlerin çocuk haklarını tanımlarken çocuğun yaşama hakkına dair görüş bildirmediklerini belirtmiştir. Aydaşo (2023) Birleşmiş Milletler çocuk hakları sözleşmesi uygulanmasına dair raporları ve ülkelerin durumlarını incelemiştir. Ülkelerin raporlarında dikkat çeken noktalar çocukların savaş ortamında olması, hayatta kalma hakkına dair endişelerdir. Ayrıca ebeveyn yaklaşımında söz konusu kanuni hakları uygulama noktasında eksiklikler olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak çeşitli bildirimler, yasalar çıkartılsa da çocuk hakları bağlamında toplumun, ülkelerin bilinçlenmesinin eksik olduğu görülmektedir (Aydaşo,2023).

Literatürde incelenen araştırma sonuçlarına bakıldığında; ebeveynlerin çocuk hakları farkındalığı konusunda eksik bilgileri olduğunun ve toplumda çocuğun haklarına saygı bağlamında henüz bir altyapının oluşmadığı doğrultusunda hemfikir oldukları görülmektedir (Aydaşo, 2023; Ayhan, 2021; Dirican, 2018; Dokumacı, 2023). Bu sonuçlar çocukların hak ihlallerine uğrama, istenmeyen suçlara karışma nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Baysan Kobat, 2009). Anne karnından yetişkinliğe kadar uzanan süreçte çocuk; savunmasız, korunmaya, bakıma muhtaç olması sebebi ile ihmal ve istismara açık konumdadır (Dirican, 2018). Çocuklukta korunma, bakım, sağlık hakkı gibi temel hakların karşılanmaması ise ihmal durumunun göstergesi olarak bilinmektedir. (Aral ve Gürsoy; 2001). İhmal uğrayan çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri, öz bakım becerilerinin gelişimi, bilişsel gelişimi sekteye uğramaktadır (Ezer vd., 2020). Alan yazın incelendiğinde çocuk haklarına yönelik çalışmaların genellikle 5 yaş ve üstü çocuklara sahip olan ebeveynler üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Bu çalışmada alanyazında daha az araştırılmış olan, dünyaya bir insan yavrusu getirecek anne adaylarının ebeveyn olma yolunda çocuk haklarına yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın alt problemleri:

Alt problemler:

- 1.1. Anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.2. Anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.3. Anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.4. Anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.5. Anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları gebeliğin planlı olup olmasına göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.6. Anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları gebelik haftalarına göre farklılaşmakta mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu nicel araştırma betimsel tarama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Tarama modelinde çalışmada bahsi geçen konuya ilişkin kişi, nesne veya olay olduğu şekilde araştırmak amaçlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2023). Bu çalışmada anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları ile yaş, eğitim durumu, çocuğun cinsiyeti, sahip olduğu çocuk sayısı, gebeliğin planlı olup olmaması ve gebelik haftasına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklem grubu uygun ve amaçlı örneklem yoluyla belirlenmiştir. Afyonkarahisar Devlet Hastanesi'nde takipli 8. gebelik haftasını geride bırakmış anne adayları, araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Çalışmada toplam 105 anne adayına ulaşılmıştır. Araştırmanın bağimli

değişkeni gebelerin çocuk haklarına ilişkin tutumları ve bağımsız değişkenleri de yaş, eğitim durumu, çocuğun cinsiyeti, çocuk sayısı, gebeliğin planlı olup olmaması, gebelik haftasıdır.

Tablo 1. Katılımcıların özellikleri

	Ölçüm	f	%
Yaş	20-25	28	26,7
	26-30	45	42,9
	31-35	20	19,0
	36-40	9	8,6
	40-45	3	2,9
Eğitim Durumu	İlkokul	4	3,8
	Ortaokul	28	26,7
	Lise	29	27,6
	Ön lisans	20	19,0
	Lisans	21	20,0
	Lisansüstü	3	2,9
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	56	53,3
	Erkek	45	42,9
	Kız- kız	3	2,9
	Erkek- Erkek	1	1,0
Çocuk Sayısı	1	37	35,2
	2	38	36,2
	3	25	23,8
	4	5	4,8
Planlı Gebelik mi?	Evet	78	74,3
	Hayır	27	25,7
Gebelik Haftası	9-12	5	4,8
	13-15	8	7,6
	16-20	11	10,5
	21-25	18	17,1
	26-30	10	9,5
	31-35	53	50,5
Toplam		105	100

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada gebelerin çocuk haklarına dair tutumlarını ölçmek amacıyla Karaman-Kepenekci (2006) tarafından geliştirilen *Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği* ve araştırmacı tarafından oluşturulan *demografik bilgi formu* kullanılmıştır. Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği, yaşamsal alan, gelişimsel alan, korunma alanı ve katılım alanı olmak üzere dört boyuttan ve toplam 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5li likert tipinde olup ölçekten en düşük 22 puan, en yüksek 110 puan alınmaktadır. Söz konusu ölçekten düşük puan alınması çocuk haklarına yönelik olumlu tutumu işaret etmektedir. Testin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Karaman-Kepenekci (2006) tarafından yapılmıştır. Ölçekteki

maddelerin madde toplam korelasyon katsayılarının .32 ile .61 arasında değiştiği belirlenmiş, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .85, yarı test güvenilirlik katsayısı ise .77 olarak belirtilmiştir (Karaman-Kepekci, 2006). Demografik bilgi formunda anne adayının yaşı, eğitim durumu, çocuğun cinsiyeti, çocuk sayısı, planlı gebelik olup olmaması ve gebelik haftasına dair sorular yer almaktadır.

2.4. Verilerin Toplanması

Afyonkarahisar Devlet Hastanesi'ne düzenli takibe gelen 9. gebelik haftasının içinde ve daha sonraki haftalarda olan anne adaylarından gönüllü onam formu alınmıştır. Gönüllü katılımcılarla Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği (Karaman-Kepekci, 2006) ve demografik bilgi formu araştırmacı tarafından paylaşılmıştır. Onam formu, Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği ve demografik bilgi formu ayrıca internet ortamına da aktarılmış ve yüz yüze ulaşılamayan anne adaylarına da Google Forms yoluyla ulaşılarak veriler elde edilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Çalışma verilerinin analizinde SPSS 26 istatistik paket programı kullanılmıştır. Katılımcıların demografik bilgilerinden elde edilen veriler için betimleyici istatistikler kullanılmış ve frekans analizi yapılmıştır. Uygun istatistiksel teste karar verebilmek için önce normallik analizi yapılmıştır.

Tablo 2. Çocuk Hakları Tutum Ölçeğinden Alınan Puanların Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

	N	Çarpıklık	Std. Hata	Basıklık	Std. Hata
Çocuk hakları Tutum Ölçek Puanları	105	-2,782	.236	11,323	.467

Verilerde normal dağılımın sağlanması için olması gereken çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ve +2 arasında olmadığı Tablo 2'de görülmektedir (George ve Mallery, 2020). Çarpıklık ve basıklık değerleri standart hataya bölünerek çarpıklık değeri 11,78; basıklık değeri 24,246 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan değerlerin -1,96 ile +1,96 arasında olmadığı görülmüştür (Cevahir, 2020). Örneklem sayısı 50'den fazla olduğu için Kolmogorov-Smirnov değeri hesaplanmıştır ($p = .00$). Verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. "Planlı gebelik mi?" sorusuna verilen cevaplar iki grupta olduğu için bağımsız değişkenlerden planlı gebelik ile bağımlı değişken olan gebelerin Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği'nden aldıkları puanların farkını bulabilmek için non-parametrik testlerden Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Yaş, eğitim düzeyi, çocuğun cinsiyeti, çocuk sayısı, gebelik haftası olan iki grup üstü bağımsız değişkenler için Kruskal-Wallis-H testi uygulanmıştır (Kılıç ve Uysal, 2023). Anlamlı fark gösteren iki gruptan fazla grubu olan bağımsız değişken için gruplar arası ilişki hesaplaması Mann-Whitney U testi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Anlamlılık değeri $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde bağımlı değişken olan anne adayının çocuk haklarına yönelik tutumu ile bağımsız değişkenler olan gebenin yaşı, eğitim düzeyi, çocuğun cinsiyeti, çocuk sayısı, planlı gebelik olup olmama durumu, gebelik haftası arasındaki ilişkiyi gösteren Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis-H testinin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3. Anne Adaylarının Yaşa Göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Ortalama Puanları (\bar{X}), Sıra Ortalamaları ve Kruskal-Wallis-H Testi Bulguları

	Yaş	N	\bar{X}	\bar{R}	P
Ölçek Toplam Puanı	20-25	28	46,96	58,66	.210
	26-30	45	46,24	53,72	
	31-35	20	45,1	40,08	
	36-40	9	45,11	54,50	
	41-45	3	47,67	71,00	

Anne adaylarının ölçekten aldıkları puanlar yaşa göre incelendiğinde puanların birbirine oldukça yakın olduğu Tablo 3.'te görülmektedir. Gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucuna göre anne adayının çocuk haklarına yönelik tutumu yaşa göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 4. Anne Adaylarının Eğitim Düzeylerine Göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Ortalama Puanları (\bar{X}), Sıra Ortalamaları ve Kruskal Wallis-H Testi Bulguları

	Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	\bar{R}	P
Ölçek Toplam Puanı	İlkokul	4	47,75	69,75	.001*
	Ortaokul	28	47,68	70,20	
	Lise	29	46,38	50,97	
	Ön lisans	20	46,15	48,80	
	Lisans	21	45,14	39,12	
	Lisansüstü	3	35	15	

$P < 0.05$

Anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları ile eğitim düzeylerinin arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p=0.01$, $p < 0.05$). Tablo 4'te görüldüğü üzere Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği'nden alınan puan ortalamaları eğitim düzeyi arttıkça düşmektedir. Ölçekten alınan puanın düşmesi, anne adayının çocuk hakları tutumunda pozitif bir yaklaşımı olduğunu göstermektedir. Anlamlı olarak en yüksek ortalama puanının ilkökul düzeyindeki anne adaylarına ait olduğu görülmektedir.

Gruplar içi karşılaştırmada normal dağılım göstermeyen iki grubun ortalamalarının karşılaştırılmasında başvurulan Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Ortaokul-lisans, ortaokul-lisansüstü grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Ön lisans-lisans, ön lisans- lisansüstü, lisans-lisansüstü gruplarda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur. İlkokul ve ortaokul grupları arasında farklılaşma tespit edilmemiştir. Tablo 4 incelendiğinde lisansüstü eğitim düzeyinde olan anne adaylarının sıra ortalamaları ilkökul eğitim düzeyindeki anne adaylarının sıra ortalamalarına göre daha düşüktür.

Tablo 5. Anne Adaylarının Çocuğun Cinsiyetine Göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Ortalama Puanları (\bar{X}), Sıra Ortalamaları ve Kruskal Wallis-H Testi Bulguları

	Çocuğun Cinsiyeti	N	\bar{X}	\bar{R}	P
Ölçek Toplam Puanı	Kız	56	46,14	56,80	.295
	Erkek	45	46,24	8,18	
	Kız-Kız	3	45,33	37,00	
	Erkek-Erkek	1	48	78	

Bağımsız değişkenlerden beklenen çocuğun cinsiyeti ile anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutum puanlarının farkı istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0.29$, $p > .505$). Tablo 5'te anne adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği'nden aldıkları ortalama puanların çocuğun cinsiyetine göre dağılımı incelendiğinde kız çocuğu bekleyen anne adaylarının puan ortalamaları 46,14; erkek çocuğu bekleyenlerin ise 46,2'dir. İkiz kız çocuğu bekleyen 3 anne adayının puan ortalamaları ise 45,33'tür.

Tablo 6. Anne Adaylarının Çocuk Sayısına Göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Ortalama Puanları (\bar{X}), Sıra Ortalamaları ve Kruskal Wallis-H Testi Bulguları

	Çocuk Sayısı	N	\bar{X}	\bar{R}	P
Ölçek Toplam Puanı	1	37	45,97	53,16	.028
	2	38	45,37	42,62	
	3	25	47,48	66,88	
	4	4	47,25	66,13	

Anne adaylarının çocuk sayısına göre çocuk haklarına yönelik tutumları Kruskal Wallis-H testinin sonucuna göre farklılaşmamaktadır. Puan ortalamalarının birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. Tablo 6’da Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği’nden alınan toplam puan sıra ortalamalarının sahip olunan çocuk sayısı arttıkça artmaktadır.

Tablo 7. “Planlı Gebelik Mi?” Sorusunun Cevabına Göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Ortalama Puanları (\bar{X}), Sıra Ortalamaları ve Mann Whitney U Testi Bulguları

	Planlı Gebelik mi?	N	\bar{X}	\bar{R}	P
Ölçek Toplam Puanı	Evet	78	45,83	49,81	.064
	Hayır	27	47,11	62,20	

Gebeliğin planlanması ya da planlanmaması anne adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. ($p=0.064$, $p>0.05$). Tablo 7 incelendiğinde planlanmamış gebelik yaşayan anne adaylarının tutum ölçeğinden aldıkları ortalama puan 47,11 olduğu görülmektedir. Gebeliği planlı olan anne adaylarının ortalama puanı ise 45,83’tür.

Tablo 8. Anne Adaylarının Gebelik Haftasına Göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Ortalama Puanları (\bar{X}), Sıra Ortalamaları ve Kruskal Wallis-H Testi Bulguları

	Gebelik Haftası	N	\bar{X}	\bar{R}	P
Ölçek Toplam Puan	9-12	5	46	43,80	.250
	13-15	8	47	59,06	
	16-20	11	45,91	43,59	
	21-25	18	46,06	56,50	
	26-30	10	47,6	71,95	
	31-35	53	45,87	50,14	

Gebelik haftasına göre çocuk haklarına yönelik tutum puan ortalamalarının istatistiksel açıdan farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma grubundaki 31-35 arası gebelik haftasında olan 53 gebenin tutum ölçeğinden aldıkları puan ortalaması 45,87’dir. Tablo 8’de görüldüğü üzere en yüksek puan ortalaması 47,6 olup, 26-30. gebelik haftasında olan anne adaylarına aittir.

4. Tartışma

Bu araştırmada anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının yaş, eğitim düzeyi, beklenen çocuğun cinsiyeti, çocuk sayısı, gebeliğin planlı olup olmaması ve gebelik haftasına göre farklılaşma durumu test edilmiştir.

Katılımcı anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının yaşa göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Hassan (2021) Kızılırmak ve Ersoy (2015) annelerin çocuk haklarına yönelik tutumlarını incelemişlerdir. Çalışmalarının sonucunda, bu çalışmadan farklı olarak, annelerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının yaşa göre anlamlı olarak farklılaştığını belirtmişlerdir. Annenin 25 yaş altında olması halinde tutumun daha düşük düzeyde olduğu, 36-40 yaş arasındaki annelerin daha olumlu tutum sergilediği belirtilmiştir. Tablo 2’ye bakıldığında 20-25 ve 26-30 yaş gruplarındaki gebelerin tutumlarının daha düşük olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 30-40 yaş aralığındaki anne adaylarının çocuk haklarına yönelik olumlu tutum sergilediği görülmektedir ancak bu fark anlamlı bulunmamıştır. Bu durumu, Thapa vd. (2018), genç annelerin yaşlı annelerin zaman içinde biriktirdiği deneyim ve bilgidan yoksun olabilmesi ve bunun da çocuk haklarına yönelik daha az olumlu tutumlara yol açabileceği şeklinde açıklamışlardır. Yurtsever (2009) yaptığı çalışmada anne-babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarını yaş, ebeveyn tutumları, çocuğun cinsiyeti gibi çeşitli değişkenler bağlamında incelemiştir. Araştırması sonucunda ise anne-baba yaşının gençleştikçe çocuğun bakım ve korunma haklarına yönelik tutumlarının olumlu yönde değiştiğini bulmuştur. Bakım ve korunma hakkı; çocuğun fiziksel, ruhsal, ekonomik, kültürel, ahlaki açıdan ve can güvenliğinin de sağlanarak gelişmesini, büyümesini ifade eden haklarını kapsamaktadır (Şahiner ve Sakarya, 2020). Hassan ve

Mohamed (2021) de çalışmaları sonucunda genç annelerin, çocuk sağlığı haklarının kritik bir yönü olan çocuklarda ateşin evde tedavisi konusunda daha düşük farkındalık sergilediğini ortaya çıkarmışlardır.

Anne adaylarının eğitim düzeyleri arttıkça çocuk haklarına yönelik tutumlarında daha olumlu davranışlar benimsedikleri belirlenmiştir. Gruplar arası fark incelendiğinde, ön lisans, lisans, lisansüstü eğitim düzeyleri gruplar arasında çocuk haklarına yönelik tutumun anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Ancak ilköğretim ve ortaokul düzeyinde eğitim görmüş annelerin çocuk haklarına ilişkin tutumları ile lise ve üstü düzeyde eğitim görmüş annelerin tutumlarının farklılaştığı belirlenmiştir. Bu durum, çocuk hakları doğrultusunda eğitimin ne kadar önemli olduğunun altını bir kere daha çizmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe anne adayının sahip olduğu bilgi ve deneyimleri uygulamaya geçirmekte daha bilinçli olması da farklılaşma nedenleri arasında gösterilebilir. Literatür incelendiğinde, araştırmanın bu sonucunu destekleyen çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016)'e göre ebeveyn tutumları üzerinde eğitim düzeyinin etkisi bulunmaktadır ve ön lisans ve üstü eğitim almış olan ebeveynlerin daha demokratik davranış sergiledikleri belirtilmiştir. Benzer şekilde, Chen, vd. (2000) de çalışmaları sonucunda annenin eğitim düzeyinin çocuk yetiştirme ve çocuk haklarına yönelik tutumlarıyla ilişkili olduğunu, yüksek eğitim alan annelerin çocuklarıyla daha pozitif bir etkileşim ve ilişki içerisinde olduklarını bulmuşlardır. Yüksek eğitim alan anneler çocukların sağlık ve bakım hakkının daha çok farkında olabilmektedirler ve çocukları için daha destekleyici ortamlar sağlayabilmektedirler (Kafi ve Abed, 2022). Şahiner ve Sakarya (2022) da çalışmalarında çocuk haklarını uygulama düzeyini, annelerin ebeveyn tutumlarının ve eğitim düzeylerinin etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Yeşilkayalı (2014) ise ebeveynlerin çocuk hakları tutumlarının eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmadığını belirtmektedir. Bu sonuç çalışmamızın bulguları ile örtüşmemektedir. Bununla birlikte Yeşilkayalı (2014) çalışmasında lisansüstü eğitim almış ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik daha pozitif tutum sergilediklerini ifade etmektedir. Bu bulgu, çalışmamızın sonuçlarıyla doğru orantıdadır. Literatürdeki araştırma sonuçlarında farklılıklar bulunsada eğitim, çocuk hakları farkındalığı ve bu hakların uygulanması bağlamında göz ardı edilmemesi gereken bir değişkendir.

Çocuğun cinsiyeti ile anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumunun anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Her iki cinsiyetten de bebek bekleyen anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutum puanlarının, çocuğun cinsiyetine yönelik neredeyse eşit bir tutumu yansıttığı görülmektedir. Alanyazındaki çalışmalara bakıldığında, bu bulgunun desteklediği görülmüştür. Kesayak ve Karatekin (2020) ebeveynlerin aile içinde çocuk haklarını uygulama düzeylerini inceledikleri bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışma sonucunda çocuğun cinsiyetinin anne ve babaların tutumlarının aile içinde çocuk haklarını uygulama düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmişlerdir. Alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının annelerin tutumlarının incelendiği bir çalışmada, çocuğun cinsiyetinin annenin tutumunda bir etkisinin olmadığı bulunmuştur (Demiriz ve Öğretir, 2007). Şahiner ve Sakarya (2022) tarafından ise ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeyleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki çeşitli değişkenler bağlamında incelenmiştir. Araştırma sonucunda, çocuğun cinsiyeti değişkeninin, çocuk haklarını uygulama düzeyini anlamlı olarak etkilemediği belirtilmiştir (Şahiner ve Sakarya, 2022).

Çocuk sayısının, anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumunda anlamlı bir etkisinin olmadığı araştırma sonuçlarında görülmektedir. Anne adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği'nden aldıkları puan incelendiğinde, çocuk sayısı arttıkça olumsuz tutum artmakla beraber belirgin bir farktan söz edilememektedir. Yeşilkaya (2014) da araştırmasında, bakım ve koruma, kendi kendine karar verme alt boyutlar ile birlikte ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının çocuk sayısına göre anlamlı bir fark oluşturmadığını belirtmektedir. Yurtsever (2009) ise anne-babaların çocuklara yönelik tutumlarını çocuk hakları alt boyutlarına göre farklılaşma düzeylerini incelemiştir. Birden fazla çocuğu olan ebeveynlerin, çocuk hakları alt boyutu olan "bakım ve korunma haklarında" olumlu tutum sergilediklerini tespit etmiştir. Ancak, "kendi kendine karar verme hakkı" alt boyutunda annenin sahip olduğu çocuk sayısının anlamlı bir fark oluşturmadığı belirtilmektedir. Bu araştırmanın

sonuçlarına bakıldığında, anne adaylarının çocuk sayısına göre tutumlarının farklılaşmamasının sebebi çocuk haklarına yönelik genel bir tutum sergiliyor olmalarından kaynaklanabilir.

Anne adaylarının %74.3'ü gebeliğinin planlı olduğunu belirtmiştir. Erdoğan ve Çetinkaya (2019) gebelik durumunun istenme durumuna dair yaptıkları çalışmada kadınların %73.4'nün istediğini ifade etmektedir. Biçer ve ark. (2012) istenmiş gebelik yaşayan anne adayının oranını %65.2 olarak belirtmektedir. Bu sonuçlar araştırmamızdaki planlı gebelik dağılımını desteklemektedir. İstenmemiş gebelik yaşayan anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumunu yansıtan ölçekten aldıkları puanlar incelendiğinde, istenmiş gebelik yaşayan anne adaylarının puanlarına oranla daha yüksek puanlar aldıkları Tablo 3'te görülmektedir. Ancak araştırmamızın bulgularına bakıldığında çocuk haklarına yönelik tutumda planlı gebelik yaşama ya da gebeliğin istenmemiş olmasının anlamlı bir farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. Aksu (2020), anne adayının yaptırması gereken ve fetüsün de yaşamsal, gelişme haklarını kapsayan prenatal bakımın, planlı gebeliklerde %76 olduğunu belirtmektedirler. Gebeliğin istek ve plan dahilinde gelişmesi prenatal bakımı 2 kat arttırmaktadır (Aksu, 2020). Ancak bu çalışma sonucunda gebeliği planlı olan ya da olmayan anne adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Anne adaylarının gebelik haftasına göre çocuk haklarına ilişkin tutumlarının değişmediği, herhangi bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 8 incelendiğinde, gebeliğinin 31-35. haftasında olan anne adaylarının 9-12. haftasında bulunan anne adaylarına göre daha olumlu tutum benimsedikleri varsayımı çıkarılabilir. Ancak bu anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır.

Sonuç olarak; anne adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları ile anne adayının yaşı, eğitim düzeyi, çocuğun cinsiyeti, sahip olunan çocuk sayısı, planlı gebelik olup olmama durumu ve gebelik haftasının farklılaşma durumları incelenmiştir. Araştırmanın bulguları alan yazına bilgi desteği sağlamaktadır. Anne adayları, dünyaya yeni bir canlı getirecektir. Yaşamın ilk yıllarından itibaren çocuk, bakım verene ihtiyaç duymaktadır. Bakım verenin, çocuğun gelişme sürecinde ihtiyacı olan sağlık, bakım, korunma, oyun, sevmeye ve sevilme hakkı, eğitim hakkını karşılaması gerekmektedir. Bununla birlikte bakım verenin, çocuğun can güvenliğini risk altında bırakacak, bedensel ve ruhsal bütünlüğünü tehdit eden durumlara karşı önlem alması beklenmektedir. Diğer yandan çocuk haklarına dair farkındalıkların oluşmaması ve uygulanmaması çocuğun istismara ve ihmale açık konuma getirmektedir. Bu doğrultuda devletlerin, toplumun, okulun, öğretmenlerin bilinçli olması önem arz etmektedir. Ebeveynlerin çocukların sahip oldukları hakları bilmesi ve uygulaması yarının yetişkinleri olan çocukların sağlıklı bir beden ve sağlıklı bir ruh sağlığı ile yetişkinliğe adım atmalarını destekleyecektir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırmanın örneklemini Afyonkarahisar ili Afyonkarahisar Devlet Hastanesi'nde takipli anne adaylarıyla sınırlıdır. Gelecek çalışmalarda daha geniş örneklem grupları ile çalışılabilir. Bu çalışma nicel olarak yürütülmüştür. Anne adaylarının çocuk haklarına dair tutum ya da görüşlerine dair daha detaylı bilgi elde edebilmek adına yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla nitel desende araştırmalar planlanabilir. Bu çalışmada sadece anne adaylarından veri toplanmıştır. Baba adaylarının da içinde yer aldığı çalışmalarda ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumun hangi seyirde olduğu tespit edilebilir. Yapılan araştırma sonuçlarından yola çıkılarak anne adaylarının çocuk haklarına yönelik farkındalıklarının ve tutumlarının olumlu yönde gelişmesi amacıyla paydaşlar belirlenerek ebeveynlere yönelik farklı çalışmalar ya da eğitimler planlanabilir ya da projeler geliştirilebilir. Örneğin, gebelik sürecinde hastaneler tarafından eğitimlerin verildiği gebelik okullarındaki konular altına "çocuk hakları" başlığı eklenebilir. Kadın doğum uzmanları veya yanlarında görevli hemşireler gebelik sürecinde kontrole gelen ebeveynleri kısaca çocuk hakları konusunda bilgilendirerek broşürler yoluyla farkındalıklarını artırmaya yönelik destek sağlayabilir. Kamu spotları yoluyla çocuk sahibi olmayı düşünen ebeveynlerin öncelikle çocuk haklarını bilmesi konusunda farkındalığı artırıcı çalışmalar ve uyarılar medya veya şehir içindeki reklam panoları aracılığıyla yayımlanabilir.

5. Kaynakça

- Aksu, S. (2020). Balıkesir il merkezindeki gebe kadınların prenatal bakım alma durumu ve etkileyen faktörler. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(3), 179-188.
- Akyüz, E. (2001). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin temel ilkeleri ışığında çocuğun eğitim hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 3-24.
- Aydaşo, D. (2023). *Çocuk hakları krizi: Birleşmiş milletler çocuk haklarına dair sözleşme ve uygulanması krizi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 570-585.
- Ayhan, M. ve Tuğluk, M. N. (2021). Çocuk Hakları Programı'nın ebeveynlerin çocuk hakları tutumuna olan etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(115), 365-384.
- Aral, N. ve Gürsoy F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *MEB Milli Eğitim Dergisi*, 138 (151).
- Baysan Kobat, İ. (2009). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuk hakları ışığında çocuk suçluluğu ve nedenleri*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- BBC, (2016, Mart). *Çocuklar facebookta fotoğraflarını paylaşan ebeveynlerine dava açabilir*. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160302_facebook_ebeveynlere_uyari
- Beşpınar, F. U. ve Aybars, A.İ. (2013). *Erken yaşlarda çocuk refahı ve kadın istihdamı politika belgesi*. UNICEF Yayınları.
- Biçer, S., Şahin, F., Alan, H., Karakuş, D., ve Çelik, G. (2012) Anne adaylarının fetüs hakları konusundaki bilgi durumları. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*. 14 (2), 42-51.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2023). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Cevahir, E. (2020). *Spss ile Nicel Veri Analizi Rehberi*. Kibebe Yayınları.
- Chen, X., Liu, M., Li, B., Cen, G., Chen, H., & Wang, L. (2000). Maternal authoritative and authoritarian attitudes and mother-child interactions and relationships in urban china. *International Journal of Behavioral Development*, 24(1), 119-126. <https://doi.org/10.1080/016502500383557>
- Cooke, A. (2016, March 8). *French government warns parents against posting photos of their children online*. <https://fstoppers.com/legal/french-government-warns-parents-against-posting-photos-their-children-online-119154>
- Demiriz, S. ve Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122.
- Dinç, B. (2015). Okulöncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk hakları eğitimi konusundaki görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 3(1), 7-25. doi:10.14689/issn.2148-2624.1.3c1s1m
- Dirican, R. (2018). Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(2), 51-62. doi.org/10.36731/cg.472028"
- Dokumacı, S. (2023). *Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin algılarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Siirt Üniversitesi.
- Dursun, C. (2019). Ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada teşhiri: Çocuk hakları bağlamında bir değerlendirme. *Çocuk ve Medeniyet*, 4(8), 195-208.
- Erbay, E. (2013). *Çocuk hakları*. Yeni İnsan Yayınevi.
- Erdoğan, A. ve Çetinkaya, F. (2019). Kayseri il merkezinde doğum yapan kadınların doğum öncesi bakım alma durumu ve etkileyen faktörler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Tıp Fakültesi Dergisi*, 14(3),135-141.
- Ezer, F ve Öteleş Ü. (2020). Çocuk haklarına yönelik tutumun belirlenmesi: Nicel bir araştırma. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (37), 48-58.
- George, D. & Mallery, P. (2020). IBM SPSS Statistics 26 step by step: A simple guide and reference (16th ed.). Routledge.
- Güçlü, S. (2016). Çocukluk ve çocukluğun sosyolojisi bağlamında çocuk hakları. *Sosyoloji Dergisi*, 1

- (özel), 1-22.
- Gültekin, M., Gürdoğan Bayır, Ö., ve Balbağ N.L., (2016). Haklarımız var: çocukların gözünden çocuk hakları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 971-1005.
- Gür, G. (2019). *Ebeveynlerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin çocuk haklarına ilişkin görüşleri ve uygulamaları*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.
- Hassan, A. A. & Mohamed, S. A. (2021). Awareness of mothers of under-five children about home management of fever in Eid Babiker, Khartoum North, Sudan. *Khartoum Medical Journal*, 14(2). <https://doi.org/10.53332/kmj.v14i2.91>
- Kafi, S. M. & Abed, B. J. (2022). Knowledge, attitude of mothers towards infant oral healthcare in Baghdad City/ Al-Karkh. *Medico-Legal Update*, 22(4), 35-41. <https://doi.org/10.37506/mlu.v22i4.3331>
- Karakaş, B., ve Çevik, Ö.C., (2016). Çocuk refahı: çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 887-906.
- Karaman-Kepenekci, Y. (2006). A study of university students' attitudes towards children's rights in Turkey. *The International Journal of Children's Rights*, 14, 307-319.
- Karaman-Kepenekci, Y. (2012). Çocuk Haklarına Genel Bir Bakış. *Eğitimci Öğretmen Dergisi*, 15, 33-36.
- Kesayak, Y. ve Karatekin, K. (2020). Ebeveynlerin ailede çocuk haklarını uygulama düzeyinin incelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5 (2), 313-335.
- Kılıç, A.F. ve Uysal, İ. (2023). *Temel İstatistik*. Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Derneği.
- Kızılırmak, K., ve Ersoy, Ö. (2015). İlkokul Birinci Sınıfa Devam Eden Çocukların Annelerinin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Ankara Örnekleme). *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1 (2), 523-541.
- Kurt, S. L. (2016). Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve Türkiye uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(36), 99-127. doi.org/10.21560/spcd.28915
- Özer, D.S. ve Özer, K. (2016). *Çocuklarda motor gelişim*. Nobel Yayınevi.
- Özel, C. (2023). *Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları ile çocuk haklarını uygulama düzeylerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Giresun Üniversitesi.
- Serin, H. (2019) Sosyal medyada çocuk hakları ihlalleri: Ebeveynler ve öğretmenler farkında mı?. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (özel sayı), 1005-1031. doi.org/10.17494/ogusbd.555107
- Şahiner, F. ve Sakarya, S. (2022). Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik davranışları düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 8(15).
- Thapa, T., Pun, K., Raut, K., Silwal, K., & Chaudhary, R. (2018). Awareness on girl child abuse among mothers of a selected community. *Journal of Nepal Medical Association*, 56(213), 866-870. <https://doi.org/10.31729/jnma.3758>
- Türk Medeni Kanunu, (2023, 7 Kasım), C. Kişiliğin başlangıcı ve sonu. I. Doğum ve ölüm. Madde 28. 7 Kasım 2023 tarihinde <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html>.
- UNICEF (2023, 6 Kasım). *Çocuk hakları bildirgesi 1989*. https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarınaDairSozlesme.pdf
- Yeşilkayalı, E. (2014). *Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları ile ilköğretim öğrencilerinin ahlaki olgunluk hoşgörüsü eğilimleri arasındaki ilişki*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Yurtsever, M. (2009). *Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne-babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Washington, F. (2010). *5 – 6 yaş grubu çocuklarına uygulanan aile katılımlı çocuk hakları eğitimi programının etkililiğinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.